

Groenewold

Adviesbureau voor
Milieu & Natuur

13/10

**Natuurtoets bestemmingsplan
Jan Plassensteeg 16 Nijkerk**

Opdrachtgever	R. van de Kamp Jan Plassensteeg 16 3862 NL Nijkerk
Contactpersoon	Mw. Van de Kamp Tel. 033-7112315

Uitvoering	Groenewold Adviesbureau voor Milieu & Natuur	
	Dossiernummer	2011121
	Versie	Jun.11-2
	Behandeld door	Lex Groenewold
	Datum	28 juni 2011

Inhoudsopgave:

1	Aanleiding en doel	3
2	Beschrijving situatie:	3
2.1	Omschrijving gebied	3
2.2	Relevante wetgeving	4
2.3	Aanpak Natuurtoets	4
3	Plangebied	4
3.1	Voorgenomen ingreep	4
3.2	Mogelijke effecten	4
3.3	Bronnenonderzoek	5
3.4	Locatiebezoek	5
4	Effecten Flora en Fauna	5
4.1	Flora	5
4.2	Amfibieën en reptielen	5
4.3	Vlinders en libellen	5
4.4	Zoogdieren	6
4.4.1	Vleermuizen	6
4.5	Vogels	6
5	Gebiedsbescherming	7
6	Conclusies en aanbevelingen	8
6.1	Algemeen	8
6.2	Flora- en Faunawet	8
6.3	Natuurbeschermingswet	8
6.4	EHS	8
6.5	Voorbehoud en zorgplicht	8
7	Advies:	9
8	Literatuur:	10
	Bijlagen:	10

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Foto's plangebied
3. Wettelijk kader

1 Aanleiding en doel

De fam. R van de Kamp aan de Jan Plassensteeg 16 te Nijkerk, bereidt een wijziging bestemmingsplan voor om het huidige gebruik van het terrein als hovenier met bedrijfswoning te realiseren. De gemeente Nijkerk heeft aangegeven mee te willen werken aan de wijziging.

Voor de bestemmingsplanwijziging is onder meer een natuurtoets nodig om de eventuele gevolgen voor de flora en fauna in beeld te brengen. Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur is gevraagd de natuurtoets (quick-scan) uit te voeren.

2 Beschrijving situatie:

2.1 Omschrijving gebied

Een overzicht van de situatie is weergegeven op de figuren in de bijlage. Het betreft een perceel buiten de bebouwde kom, gelegen aan de Jan Plassensteeg 16 te Nijkerk. De bestaande situatie betreft een terrein van ca. 1.300 m² met meerdere kadastrale nummers. Er lijkt wat onduidelijkheid vanuit de historie over de feitelijke huidige bestemming, maar het voorstel beoogt de huidige situatie vast te leggen.

Volgens informatie van de gemeente Nijkerk was het kadastrale perceel 5296 in 2005 nog weiland. In 2009 was dat deel in gebruik als hoveniersbedrijf. De rest van het perceel is al langere tijd conform de bestaande toestand in gebruik inclusief de woning. Formeel rust op het perceel een agrarische bestemming. In overleg met de gemeente Nijkerk is het weiland (perceel 5296) als uitgangssituatie genomen en de rest als bestaand gebruik.

De Jan Plassensteeg is een rustige weg met alleen bestemmingsverkeer. Aan de achterzijde ligt op korte afstand (ca. 25m) de spoorbaan Zwolle-Amersfoort. Het voornemen is in het bestemmingsplan de mogelijkheid op te nemen de woning aan de achterzijde te kunnen uitbreiden met maximaal 3m.

2.2 Relevante wetgeving

In verband met de Flora- en Faunawet en de geldende regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet, waaronder de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de beoogde plannen en vindt toetsing plaats.

2.3 Aanpak Natuurtoets

Voorliggende quickscan is gebaseerd op een locatiebezoek, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens en bekende ecologische principes. Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in de onderzoekslocaties, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 4);
- Ten tweede is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 5).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de te verwachten effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten. Ook wordt eventueel vermeld welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om aan de zorgplicht te voldoen.

3 Plangebied

3.1 Voorgenomen Ingreep

Het betreft de wijziging van een agrarische bestemming in een functie waardoor het bestaande gebruik (hoveniersbedrijf en bedrijfswoning) wordt vastgelegd. De voorgenomen wijziging is te omschrijven als een ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. De ingreep wordt niet op voorhand uitgevoerd volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten uit Tabel 1 Flora- en Faunawet (zie ook Bijlage 3).

De ligging van het plangebied is weergegeven in Bijlage 1. Bij de realisatie van de hoveniersfunctie zal een perceel weiland verdwijnen (kadaster nr. 5296).

3.2 Mogelijke effecten

De effecten op beschermde soorten zijn beoordeeld op basis van de voorgenomen ingreep. Uitgangspunten hiervoor zijn:

- het bouwrijp maken van het weiland
- verwijderen van enige opslag en struiken rand weiland
- het aanleggen van verharding en het inplanten van diverse hagen en struiken
- de mogelijkheid tot uitbreiding van de woning richting spoorbaan

3.3 Bronnenonderzoek

Het plangebied ligt in kilometerhok x:161/y:470. Een eerste indruk van mogelijk aanwezige beschermde soorten geeft het Natuurloket (www.natuurloket.nl). Het plangebied heeft een oppervlak van ± 0.13 ha. Dit is ca. een 0.1% van het kilometerhok.

Gezien de zeer beperkte beschikbaarheid van deze gegevens in relatie tot de kosten zijn de gegevens van het Natuurloket niet opgevraagd. Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van in het gebied voorkomende beschermde soorten is gebruik gemaakt van openbaar toegankelijke en betrouwbare bronnen, waaronder verspreidingsatlassen, recente artikelen en internetsites (zie literatuurlijst).

Gezien de aard van de ingreep zijn effecten mogelijk voor een beperkt aantal soortgroepen.

3.4 Locatiebezoek

Tijdens een locatiebezoek op 13 mei 2011 is het gebied en de directe omgeving opgenomen. Een quick-scan kan overigens slechts uitsluitel geven over de aanwezigheid van soorten op dat moment. Een veldinventarisatie omvat verscheidene opnamerondes die seizoensgebonden zijn en volgens standaardmethoden worden uitgevoerd. Daarom is een inschatting gemaakt van de geschiktheid van het plangebied voor mogelijk hier voorkomende soorten.

4 Effecten Flora en Fauna

4.1 Flora

Tijdens het veldbezoek is een beperkt aantal wilde planten aangetroffen zoals kamille. Verder staan er vooral gecultiveerde soorten bomen en struiken. Er zijn geen beschermde en bedreigde soorten aangetroffen en op basis van de terreinkenmerken ook niet in de onderzoekslocatie te verwachten.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch een vrijstelling van verbodsartikel 8 van de Flora- en faunawet voor laag beschermde soorten. Het aanvragen van een ontheffing annex art. 75 is voor flora niet nodig.

Overigens is het voornemen alle nu bestaande vegetatie te handhaven, inclusief de bomen.

4.2 Amfibieën en reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën of reptielen aangetroffen. Gezien de locatie zijn deze soorten ook niet te verwachten. De voorgenomen ingreep zal hierop geen effect hebben, noch op aantasting van het leefgebied. Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet hoeft voor amfibieën en reptielen derhalve niet te worden aangevraagd.

4.3 Vlinders en libellen

Tijdens het veldbezoek zijn geen vlinder- of libellensoorten aangetroffen. Het biotoop geeft geen aanleiding te veronderstellen dat beschermde soorten in het plangebied zullen voorkomen. Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet hoeft voor vlinders of libellen derhalve niet te worden aangevraagd.

4.4 Zoogdieren

Tijdens het locatiebezoek zijn geen zoogdieren of sporen hiervan waargenomen. De aanwezigheid van enkele soorten is echter niet geheel uit te sluiten. Het gebied heeft overigens geen of zeer beperkte waarde als leefgebied voor zoogdieren. Bij de planrealisatie kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren kunnen gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten hier echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9 en 11 uit de Flora- en Faunawet geldt.

4.4.1 Vleermuizen

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aangetroffen of waarschijnlijk. De Laatvlieger en de Rosse vleermuis is bekend uit waarnemingen op 2-3 km van het plangebied (*Telmee, Synblos, Waarneming.nl*). Het gebied is potentieel geschikt als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis. De huidige vegetatie is mogelijk onderdeel van een vliegrouete en/of foerageergebied. De omvorming van weiland naar het huidige gebruik zal eerder een positief effect hebben voor vleermuissoorten als de Gewone en Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Door realisatie van het plan vindt geen aantasting plaats van (potentieel) onmisbare vliegrouetes en foerageergebied. Er is als gevolg van de beoogde ingreep geen schade te verwachten op vleermuizen. Het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen niet aan de orde.

Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet hoeft voor zoogdieren derhalve niet te worden aangevraagd.

4.5 Vogels

Er is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van waarnemingen tijdens het veldbezoek, de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en ervaring is een uitspraak gedaan over de mogelijke soortensamenstelling.

Tijdens het bezoek zijn de volgende soorten gezien of gehoord: Huismus, Koolmees, Merel, Spreeuw, Winterkoning, Boerenzwaluw en Witte kwikstaart. De onderzoekslocatie heeft een beperkte waarde als broedgebied voor vogels. Mogelijke broedvogels zijn soorten als Merel, Spreeuw, Heggenmus, Kool- en Pimpelmees. Van de Spreeuw is een nest waargenomen bij de woning. In de onderzoekslocatie zijn geen nestplaatsen van vogelsoorten met een vaste verblijfplaats aangetroffen of te verwachten zoals spechten, roofvogels en uilen. Het perceel weiland heeft een beperkte waarde als broedgebied. Gezien de ligging t.o.v. de bestaande bebouwing en het gebruik van de omliggende percelen lijkt het matig tot nauwelijks geschikt voor weidevogels. Aangezien de ingreep verder de bestaande vegetatie in tact laat en voorziet in aanplant van hagen en struiken (schuilmogelijkheid) zullen de eventuele effecten voor broedvogels nihil of positief zijn.

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (15 maart – 15 juli) sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Wettelijk gezien wordt daarom ook geen ontheffing verleend indien (broed)vogels worden verstoord.

Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen altijd te worden voorkomen. Dit is mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels. Is dat niet mogelijk dan dient

aantoonbaar te zijn onderzocht (deskundige) dat er geen verstoring van broedvogels heeft plaatsgevonden.

5 Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt buiten de kom van Nijkerk. Het gebied bestaat uit een mengvorm van wonen, werken en agrarische activiteiten. Het dichtst bijgelegen Natura2000 gebied is de polder Arkemheen. Dit ligt op ca. 3 km van het plangebied. Gezien de omvang van het plan, de ligging t.o.v. de kom van Nijkerk en het Natura2000 gebied en de te beschermen soorten (Bittervoorn, Smient en Klein zwaan) zijn effecten hierop uit te sluiten.

*niet relevant!
externe werkers*

De ingreep ligt ook op zodanige afstand van de Ecologische hoofdstructuur (Nieuwe Laak ca. 2,2km) dat effecten hierop vanwege de ingreep niet te verwachten zijn.

Een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet is dan ook niet aan de orde

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Algemeen

Verschillende soorten planten en dieren worden beschermd in de Flora- en Faunawet. Ten behoeve hiervan zijn, op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn, speciale beschermingsgebieden aangewezen. Een ruimtelijke ontwikkeling is alleen mogelijk als duidelijk is dat geen van de beschermde dieren wordt verontrust, dat de nesten, hollen of andere verblijfplaatsen niet worden vernield, beschadigd of verstoord en dat planten niet worden verwijderd van hun groeiplaats.

Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur heeft in opdracht van de fam. R. van de Kamp een quick-scan natuurtoets uitgevoerd voor de voorgenomen wijziging bestemmingsplan van agrarisch gebied naar een functie waarbij een hoveniersbedrijf met bedrijfswoning mogelijk wordt gemaakt. Hierbij verdwijnt een perceel weiland. Tevens vindt vergroting plaats van het bouwblok.

6.2 Flora- en Faunawet

Voor aanvang van de werkzaamheden is het niet noodzakelijk om een ontheffing ex art. 75 van de Flora- en Faunawet aan te vragen voor de algemene soorten en de strikt beschermde soorten. De werkzaamheden vinden zoveel mogelijk plaats in de periode die voor aanwezige beschermde soorten de minste schade op zal leveren. Voor de algemene soorten geldt een vrijstelling. De werkzaamheden brengen het voortbestaan van strikt beschermde soorten niet in gevaar. Een ontheffing of eventuele compensatie is hier niet van toepassing. Er vinden geen overtredingen van de verbodsbepalingen plaats.

6.3 Natuurbeschermingswet

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingreep kan geconcludeerd worden dat de aanleg geen negatieve invloed heeft op de specifieke natuurwaarden. Het op ca. 3km aanwezige Natura 2000 gebied Arkemheen ligt op zodanig grote afstand in relatie tot de ingreep dat geen externe werking plaats vindt door de realisatie van het plan. Hiermee is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Er zijn geen negatieve gevolgen te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen. Aanvullend onderzoek is derhalve niet nodig.

6.4 EHS

De ingreep vindt plaats buiten de begrenzing van de EHS. Op basis van de ligging van het plangebied ten opzichte van de begrenzing van de EHS (ca. 2200m) en de zeer beperkte omvang van het plangebied mag aangenomen worden dat er geen effecten zijn te verwachten op de wezenlijke waarden en kenmerken. Specifieke maatregelen of aanvullend onderzoek worden niet nodig geacht.

6.5 Voorbehoud en zorgplicht

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en een verkennend terreinbezoek. Om de risico's op verstoring van beschermde soorten op het werkterrein te minimaliseren, wordt aanbevolen om voorafgaand aan de werkzaamheden het terrein te controleren op de aanwezigheid van beschermde soorten. Het betreft dan met name de eventuele uitbouw van de woning, waarbij specifiek aandacht dient te zijn voor de mogelijke aanwezigheid van broedvogels (bijv. huismus) en vleermuizen.

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet).

Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het voorkomen van verontrusting of verstoring in de kwetsbare perioden zoals de broed-/voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een plangebied in die periode bouwrijp wordt gemaakt, geeft realisatie gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar meestal geen problemen. Vaak is het voldoende rekening te houden met de broedtijd (15 maart-15 juli). De verwachting is dat dit in de voorliggende situatie ook het geval is.

Als bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, of kunnen bomen buiten het broedseizoen worden gekapt, zodat er geen vogels gaan broeden.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen).

7 Advies:

- Uitvoering van de werkzaamheden (uitbouw woning) bij voorkeur tussen september en december en in ieder geval buiten de broedperiode (15 maart-15 juli). Overigens mogen ook vroege of late legfels niet worden verstoord.
- Bij uitvoering van de werkzaamheden altijd invulling geven aan de algemene 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en Faunawet), wat inhoudt dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Eventuele uitvoering volgens de 'Gedragscode Flora- en Faunawet voor de bouw en ontwikkelingssector' geeft hiervoor een goede basis.

8 Literatuur:

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3de herziene druk.
- Janssen, J.A.M. en Schaminée, J.H.J., 2008: Soorten van de habitatrichtlijn
- Lange, R., P.Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- LNV, 1993. Structuurschema Groene Ruimte: het landelijk gebied de moeite waard. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2004. Besluit Rode lijsten flora en fauna. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005a. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005b. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005c. Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998
- Mertens, 2005: Natuurtoets Flora- en Faunawet ruimtelijke projecten 2005
- www.Natuurioket.nl
- www.RAVON.nl
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>
- www.teimee.nl
- <http://geodata2.prv.gelderland.nl/>
- <http://www.vleermuis.net>

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Foto's plangebied
3. Wettelijk kader

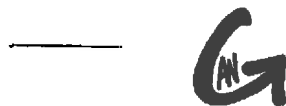
Bijlage 1:
Overzicht situatie

Figuur: Ligging plangebied Nijkerk

Km-hok: x:161/y:470

Bijlage 2:
Figuren

Foto's Plangebied – mei 2011

Bijlage 3:
Wettelijk kader

Samenvatting Natuurwetgeving

Inleiding

In deze bijlage worden in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ingrepen en beheer beschreven. Het geeft aan hoe de wettelijke toetsingskaders bij het opstellen van ecologische beoordelingen zijn toegepast.

De bescherming van natuur in Nederland is vastgelegd in Europese en nationale wet- en regelgeving, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet, de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998. Tevens wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten en de Ecologische Hoofdstructuur bij ecologische toetsingen.

Flora- en faunawet¹

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)

Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.	een
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.	be-
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.	
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen van beschermde dieren.	andere
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.	
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.	planten

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader is begin 2005 gewijzigd door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur, doorgaans aangeduid als de AMvB artikel 75. Er gelden verschillende regels voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ingrepen en die in het kader van bestendig gebruik en beheer.

Er bestaan drie beschermingsregimes corresponderend met drie verschillende groepen beschermde soorten, opgenomen in drie bijbehorende tabellen in de LNV- brochure.

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn alle vogelsoorten en verder de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn of in Bijlage 1 van de AMvB artikel 75. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

¹ Deze paragraaf is in belangrijke mate ontleend aan de brochure 'Buiten aan het werk?' (LNV, 2005a).

Bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud in de bosbouw en landbouw en uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling worden genoemd als openbaar belang. Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt. Mitigatie (het vermijden of verzachten van negatieve effecten) en compensatie (het aanbieden van vervangend leefgebied) kunnen deel uitmaken van het zorgvuldig handelen.

Samenvatting toetsingskader Flora- en faunawet

Het toetsingskader van de Flora- en faunawet voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer luidt dus:

1. Komen er soorten uit Tabel 1 voor? Hiervoor geldt een vrijstelling. Alleen de zorgplicht is van toepassing.
2. Komen er soorten uit Tabel 2 voor? Dan geldt een vrijstelling (mits gedragscode) of moet ontheffing worden aangevraagd (lichte toetsing).
3. Komen er soorten uit Tabel 3 voor? Er geldt een vrijstelling voor bestendig gebruik en beheer (mits gedragscode; niet voor art. 10). In overige gevallen is altijd ontheffing nodig (uitgebreide toetsing).

Natuurbeschermingswet 1998²

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouding van bijzondere gebieden in Nederland. De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord (zie www.minlnv.nl).

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheersplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is.

Projecten en handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn verboden. Hiervoor kan door het bevoegd gezag (meestal Gedeputeerde Staten, soms de minister van LNV) vergunning worden verleend op grond van artikel 19d. Voor plannen (bij voorbeeld bestemmingsplannen, streekplannen, waterhuishoudingplannen) geldt dat goedkeuring van het bevoegd gezag op grond van artikel 19j nodig is. Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. De vergunning of goedkeuring kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat het gebied niet wordt aangetast.

Habitattoets

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een plan, project of handeling (kortweg: 'activiteit'), gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten'). Als er geen effecten zijn, is de kous daarmee af. Als de effecten klein zijn, volgt een verslechterings- en verstoringstoets'. Bij mogelijke significante effecten volgt een 'passende beoordeling'.

In de verslechterings- en verstoringstoets worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden worden verbonden (mitigatie en compensatie).

De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdende met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat er slechts beperkte effecten zijn, dan dient vergunning te worden aangevraagd, die wordt verleend indien de effecten aanvaardbaar worden geacht. Als er significante effecten zijn, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

² Hierbij is gebruik gemaakt van de brochure 'Algemene handreiking natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005b)

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitat of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van LNV aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt. Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is zeer vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enkele ondergeschikte punten af.

Zorgplicht

Artikel 19I legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddenstoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2004). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gevergd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

Ecologische Hoofdstructuur

Het Rijk heeft de ontwikkeling van gebiedenbeleid vastgelegd in een aantal documenten, waarvan de Planologische Kernbeslissing (PKB) Structuurschema Groene Ruimte (LNV, 1993) de belangrijkste maatregelen bevat van het nationaal ruimtelijk beleid voor onder meer natuur en landschap. Onderdeel hiervan is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die bestaat uit een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden verbonden door verbindingzones. De begrenzing van de EHS is een provinciale taak. De Ecologische Hoofdstructuur is uitgewerkt in provinciale streekplannen. Ruimtelijke plannen van gemeenten moeten hieraan worden getoetst. De EHS is de afgelopen jaren in gebiedsplannen nader begrensd (vaak op perceelsniveau), waarbij per begrensde eenheid natuurdoeltypen zijn aangewezen.

In of in de nabijheid van beschermde natuurgebieden geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. In dat geval moet de initiatiefnemer maatregelen treffen om de nadelige effecten weg te nemen of te ondervangen, en waar dat niet volstaat te compenseren door het realiseren van gelijkwaardige gebieden, liefst in of nabij het aangetaste gebied. Ook financiële compensatie is mogelijk.